

Veiledning om lagring av gjødsel med høyt innhold av ammoniumnitrat

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) ønsker å veilede i gjeldende regelverk for jordbrukeres håndtering av gjødsel med høyt innhold av ammoniumnitrat (over 28% nitrogen fra ammoniumnitrat). Gjødselen er omfattet av:

- forskrift om håndtering av farlig stoff: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2009-06-08-602>
- forskrift om håndtering av utgangsstoffer for eksplosiver: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2015-06-02-588>

Det stilles krav til virksomhetens håndtering av denne gjødselen. Med håndtering menes her enhver omgang med gjødselen slik som oppbevaring, lagring, bruk, mm. Oppsummering av vesentlige plikter når det gjelder sikkerhet og sikring av gjødselen:

Aktksomhet: Enhver plikter å vise alminnelig aktksomhet og opptre på en slik måte at brann, eksplosjon og annen ulykke forebygges. Virksomheten plikter å gjøre det som er nødvendig for å hindre at gjødselen kommer på avveie eller havner i urette hender. Bruk av ild eller andre tennkilder er forbudt der gjødselen håndteres under slike forhold at brann, eksplosjon eller annen ulykke kan oppstå. Det skal være ryddig og ikke finnes unødvendig brennbart materiale på sted hvor gjødselen håndteres. Følg anbefalinger i sikkerhetsdatablad for gjødselen og råd fra leverandør.

Kompetanse: Enhver som håndterer gjødselen skal ha nødvendig kompetanse. Dette innebærer at du skal kjenne til de farlige egenskapene til gjødselen, hvilke farlige reaksjoner som kan oppstå, hva som er riktig og forsvarlig bruk og oppbevaring av gjødselen, hvilke regler som gjelder mv.

Innmelding: Hvis du oppbevarer 6 tonn av gjødselen (oksidende fast stoff) eller mer, skal du sende melding til DSB. Se veiledning og skjema for innmelding av farlig stoff: <https://www.dsb.no/lover/farlige-stoffer/artikler/melde-inn-farlig-stoff/>

Forbud for privatpersoner: Du kan ikke gjøre gjødselen tilgjengelig for privatpersoner eller virksomheter uten yrkesmessig behov for gjødselen. Din virksomhet må ha et yrkesmessig behov for gjødselen for å ha lov til å håndtere denne.

Registrering: Virksomheten din må være registrert i Enhetsregisteret eller Foretaksregisteret.

Risikovurdering: Hva kan skje med gjødselen? Hvordan unngå dette? Virksomheten din skal kartlegge farer og problemer som kan oppstå når den håndterer gjødselen og på denne bakgrunn vurdere risiko for uhell og at gjødselen kommer på avveie. Typiske farer som bør vurderes er om gjødselen kan bli utsatt for brann? Kontakt med uforenlige stoffer? Fare for tyveri? På bakgrunn av risikovurderingen skal det utarbeides planer og gjennomføres tiltak for å redusere risikoen.

Sikker lagring:

Lagringsforholdene må ta hensyn til både sikkerhet og sikring.

Hvis gjødselen lagres innendørs, skal bygning ha effektiv ventilasjon som sikrer mot brann, eksplosjon og annen ulykke.

Oksiderende stoffer som denne gjødselen, skal oppbevares:

- Adskilt fra brannfarlige og brennbare stoffer og produkter slik som for eksempel diesel, gass, korn.
- I original emballasje.
- I flere mindre stabler med avstand mellom stablene. Stablene bør være stabile og uten veltefare.
- Effektiv ventilasjon hvis lagres inne. Passende avstand til yttervegger, tak og lyskilder.
- God avstand til vegetasjon i tilfelle skogbrann.
- Utilgjengelig for uvedkommende og være forsvarlig innelåst eller innenfor et inngjerdet og adgangskontrollert område. Eksempel på forsvarlig innelåst kan være låsbar, inngjerdet rubbhall. Det vil ikke være tilstrekkelig å kun gjerde inn gjødselen. Tilsier risikovurderingen det, kan det også være nødvendig med kameraovervåking, vakthold, alarm eller ekstra innbruddssikring. Et forhold som må tas med i risikovurderingen er plassering av lageret.
- Du skal ha oversikt over hvem som har adgang til gjødsellageret.
- Siden denne gjødselen har høyt innhold av ammoniumnitrat, gjelder ikke unntakene for jordbrukere i § 14 i forskrift for håndtering av utgangsstoffer for eksplosiver.

Se også i sikkerhetsdatabladet for gjødselen om råd for riktig og forsvarlig lagring.

Skilting: Der gjødselen lagres skal det settes opp skilt, lett synlig og på passende steder, som opplyser om faren for oksiderende stoff. Skilt med forbud mot bruk av åpen ild eller andre tennkilder bør settes opp nær lagersted for gjødselen.

Rapportere mistenkelig svinn og tyveri til Kripos: Mistenkelig svinn og tyveri av gjødselen skal uten grunn opphold meldes til KRIPOS: <https://tips.politiet.no/web/> (Skjema: Bombekjemikalier).

Oversikt: Virksomheten din skal ha tilstrekkelig oversikt over beholdningen av gjødsel, slik at tyveri eller betydelig og uforklarlig svinn kan oppdages raskt.

Beredskap:

- Virksomheten din skal utarbeide en beredskapsplan og etablere en tilstrekkelig egenberedskap med tilhørende varslings- og innsatsplaner.
- Egnede slukke- og beredskapsutstyr skal være lett tilgjengelig der gjødselen lagres.
- Virksomheten må samordne sin beredskapsplan med lokalt brannvesen dersom det oppbevares 6 tonn eller mer av gjødselen.
- Ved brann – fjern gjødselen. Hvis det ikke er mulig, kjøøl gjødselen ned med store mengder vann. Hvis en brann når gjødselen – evakuer på grunn av mulig eksplosjonsfare.

Om gjødsel med høyt innhold av ammoniumnitrat

Dette er gjødsel som inneholder mer enn 28% nitrogen fra ammoniumnitrat (mer enn 80% ammoniumnitrat).

Ammoniumnitrat (AN) er et oksiderende stoff som kan forsterke en brann, men under gitte forhold kan det være eksplosjonsfarlig. Det er i hovedsak tre forhold som spiller inn når AN eksploderer, og de må derfor unngås ved oppbevaring og annen håndtering av gjødsel med høyt innhold av AN:

- **Oppvarming** – gjør at AN starter å dekomponere under utvikling av giftige nitrøse gasser (NOx)
- **Inneslutning** – gjør at dekomponeringen akselererer gjennom oppbygging av trykk og/eller varme
- **Forurensning** – kan senke terskelen for dekomponering av AN eller øke kraften i en eksplosjon.

Det er særlig viktig å unngå at gjødsel med høyt innhold av AN blir utsatt for disse forholdene for eksempel ved påvirkning fra en brann, forurensninger av andre stoffer som metaller, organisk materiale mm, inneslutning i for eksempel uheldig stabling. Eksplosjonsfaren ved AN er godt kjent gjennom flere ulykker opp gjennom årene.

Gjødsel med høyt innhold av ammoniumnitrat (mer enn 80%) må bestå krav til detonasjonstest før det kan importeres og omsettes til sluttbruker.

Siden 2011 har det vært fokus på sikring av AN for å unngå at stoffet benyttes i uønskede vilde handlinger.

For mer informasjon og veiledere til forskriftene, se www.dsb.no/lover/farlige-stoffer/